

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 84/2010-43

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 11. marca 2010 predbežne prerokoval sťažnosť A. F., B., zastúpeného advokátom JUDr. J. D., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva podľa čl. 26 ods. 2 v spojení s čl. 26 ods. 3 a 4 Ústavy Slovenskej republiky, práva podľa čl. 10 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva podľa čl. 19 ods. 2 v spojení s čl. 19 ods. 3 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach Slovenskou televíziou v súvislosti s neodvysielaním televíznej komédie L. a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť A. F. o d m i e t a pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 2. októbra 2008 doručená sťažnosť A. F. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 26 ods. 2 v spojení s čl. 26 ods. 3 a 4 Ústavy Slovenskej

republiky (ďalej len „ústava“), práva podľa čl. 10 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva podľa čl. 19 ods. 2 v spojení s čl. 19 ods. 3 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ďalej len „medzinárodný pakt“) Slovenskou televíziou (ďalej len „STV“) v súvislosti s neodvysielaním televíznej komédie L. (ďalej aj „audiovizuálne dielo“ alebo „dielo“), ktorej je sťažovateľ spoluautorom scenára.

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že STV uzavrela 15. decembra 1993 so sťažovateľom a jeho spoluautorom zmluvu o vytvorení, použití a šírení slovesného, dramatického, hudobného, hudobno-dramatického, choreografického diela a umeleckého prekladu (ďalej len „zmluva“), predmetom ktorej bolo vytvorenie audiovizuálneho diela – *„pôvodnej televíznej komédie zo života súčasných páchatel'ov počítačovej kriminality – cca 70 min.“*. Potom, ako bolo audiovizuálne dielo nakrútené a pripravené na odvysielanie, uskutočnila sa 1. apríla 1996 jeho slávnostná predpremiéra za účasti hostí s radov novinárov a tvorcov. Po skončení projekcie tohto audiovizuálneho diela *„sa do okraja kinosály v budove Slovenskej televízie postavil M. P.,... a hlučne inscenáciu odsúdil ako protislovenskú, čím zabránil odvysielaniu diela podľa štandardne publikovaného programu STV v pondelok 1. apríla 1996. Svoje správanie neskôr v médiách odôvodnil ochranou duševného zdravia národa.“*

Následne bol nosič s videozáznamom audiovizuálneho diela uložený do trezoru a jeho odvysielanie sa neuskutočnilo ani po postupnom vystriedaní piatich riaditeľov STV, čo bolo zdôvodňované jeho nezaradením do programu. Ostatné zdôvodnenie neodvysielania audiovizuálneho diela bolo členom vedenia STV vysvetľované tým, že *„predmetné dielo mohlo obsahovať prvky skrytej reklamy“*.

Sťažovateľ zastáva názor, že STV *«neodmietla odvyselať televíznu hru „L.“ kvôli vadám diela. Slovenská televízia neuplatnila iné súkromnoprávne prostriedky, napríklad odstúpenie od zmluvy. Slovenská televízia zmarila odvysielanie televíznej hry „L.“ pomocou verejnoprávneho inštitútu cenzúry.»*. Na list sťažovateľa z 10. augusta 2008, ktorým

požiadal súčasného riaditeľa STV o zaradenie audiovizuálneho diela do verejného vysielania, mu nebolo odpovedané.

V ďalšej časti sťažnosti sa sťažovateľ venuje otázke právomoci ústavného súdu rozhodnúť o jeho sťažnosti z hľadiska právneho postavenia STV a jej vzťahu k štátu. Aj na základe judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pritom dospel k záveru, že STV „je verejnoprávnou inštitúciou, za ktorú Slovenská republika môže znášať zodpovednosť, napríklad vtedy, keď dôjde k sporu o ochranu základného práva na slobodu prejavu, ako je to v okolnostiach prípadu“.

V súvislosti s otázkou právomoci ústavného súdu sťažovateľ konštatuje, že ústavný súd má právomoc konať o sťažnosti *«iba subsidiárne, ak ochranu základnému právu alebo slobode neposkytuje iný súd (čl. 12 ods. 1 Ústavy SR). V okolnostiach prípadu sťažovateľ nevyháňa plnenie záväzku, ktorý Slovenská televízia prijala zmluvou. Sťažovateľ namieta porušenie svojho základného práva priznaného čl. 26 ods. 1 v spojení s odsekom 2 a 4 verejnoprávnym aktom, ktorý je zakázaný čl. 26 ods. 3 Ústavy SR. Sťažovateľ sa uchádza o ochranu pred cenzúrou, ktorá nie je predmetom ochrany prostredníctvom iného súdu...»*

V okolnostiach prípadu právo sťažovateľa nie je porušené formalizovaným rozhodnutím vydaným v správnom konaní alebo akokoľvek inak. Obmedzenie základného práva sa nedeje rozhodnutím s povahou res judicata. K obmedzeniu základného práva sťažovateľa dochádza nečinnosťou každej ďalšej fyzickej osoby zastávajúcej funkciu generálneho riaditeľa Slovenskej televízie pri uplatnení jeho právomoci ustanovenej prvou vetou § 17 ods. 1 zákona o Slovenskej televízii: „Generálny riaditeľ je štatutárnym orgánom Slovenskej televízie, ktorý riadi jej činnosť a koná v jej mene.“ Jeden z predchádzajúcich generálnych riaditeľov Slovenskej televízie uplatnil svoju právomoc štatutárneho orgánu na ujmu základného práva sťažovateľa, keď rozhodol, že televízny film „L.“ sa neodvysiela, ale odloží do trezoru. Každý nasledujúci generálny riaditeľ svojou nečinnosťou vo svojom mene a nezávisle od nečinnosti všetkých iných generálnych riaditeľov postupne prichádzajúcich do funkcie vždy znovu ignoruje základné právo sťažovateľa na slobodu prejavu a zákaz cenzúry a týmto postojom sťažovateľovo základné právo porušuje.

Sťažovateľ oslovil súčasného generálneho riaditeľa Slovenskej televízie... listom zo dňa 10. augusta 2008. Upozornil ho na existujúci skutkový stav a požiadal ho o zjednanie nápravy tak, aby Slovenská televízia upustila od cenzúry a prestala porušovať jeho základné právo. Generálny riaditeľ Slovenskej televízie... na tento podnet od sťažovateľa nereagoval, ani vo veci nezabezpečil zjednanie nápravy. Sťažovateľ podáva sťažnosť v lehote dvoch mesiacov, odkedy zistil, že generálny riaditeľ Slovenskej televízie nemá záujem uplatniť svoju zákonom ustanovenú právomoc tak, aby Slovenská televízia skoncovala s cenzúrou jeho diela a aby upustila od ďalšieho porušovania sťažovateľovho základného práva.».

Relevantná časť argumentácie sťažovateľa sa venuje právnej podstate namietaného porušenia jeho označených práv s poukazom na s touto problematikou súvisiacu judikatúru ústavného súdu a ESĽP a na názory z odbornej literatúry tvrdiac, že „*aj v okolnostiach jeho prípadu v ochrane priznanej čl. 26 ods. 2 až 4 Ústavy SR, ale aj podľa čl. 10 Dohovoru a podľa čl. 19 ods. 2 a 3 Paktu OSN o občianskych a politických právach je implikované právo na prístup do masmédiá, a to konkrétne do verejnoprávnej Slovenskej televízie, ktorá s ním uzavrela zmluvu o nakrútení televízneho filmu podľa scenára, na ktorom sa podieľal ako jeden z dvojice spoluautorov.*

Slovenská televízia kontrahovaný televízny filmy skutočne nakrútila. Slovenská televízia dokonca nechala uverejniť týždenný program svojho vysielania, v ktorom sa oznamovalo odvysielanie diela „L.“ v pondelok 1. apríla 1996 v hlavnom vysielacom čase. Až potom, bezprostredne pred uvedením diela na verejnosť, sa generálny riaditeľ Slovenskej televízie rozhodol zakázať odvysielanie diela „L.“. Tento stav trvá trinásť rok.“.

V nadväznosti na to zastáva sťažovateľ stanovisko, že obmedzenie jeho základného práva sa v okolnostiach daného prípadu neudialo v súlade s čl. 26 ods. 4 ústavy ani s podmienkami podľa čl. 10 ods. 2 dohovoru alebo v súlade s čl. 19 ods. 3 medzinárodného paktu. Rovnako tak sa obmedzenie jeho základného práva nedeje ani na základe zákona, nie je nevyhnutné v demokratickej spoločnosti, ani neslúži na ochranu záujmov chránených podľa čl. 26 ods. 4 ústavy.

Podľa sťažovateľa zásah do jeho základného práva mal a stále má povahu cenzúry a týmto inštitútom sa v ďalšej časti sťažnosti podrobne zaoberá a poukazuje tiež na to, že zverejnenie jeho „diela nie je možné iným spôsobom, ako prostredníctvom elektronického masmédiá“.

Požiadavku priznania finančného zadosťučinenia odôvodňuje sťažovateľ najmä pocitmi „neistoty, krivdy, vyplývajúcich zo situácie, keď jeho dielo ocenené v kategórii pôvodnej televíznej tvorby sa nedostalo k televíznemu divákovi, hoci zámerom jeho vytvorenia bolo oslovenie diváckej verejnosti prostredníctvom televízneho vysielania“.

Na základe uvedeného sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd vo veci prijal tento nález:

«1. Právo A. F. priznané čl. 26 ods. 2 v spojení s ods. 3 a 4 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 10 Európskeho dohovoru o ľudských právach a základných slobodách a čl. 19 ods. 2 v spojení s čl. 19 ods. 3 Paktu OSN o občianskych a politických právach porušené bolo.

2. Ústavný súd Slovenskej republiky podľa čl. 127 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky prikazuje Slovenskej televízii, aby upustila od ďalšej cenzúry porušujúcej základné právo A. F. na rozširovanie informácií prostredníctvom umeleckého diela nazvaného „L.“ a aby toto dielo odvysielala najneskôr do dvoch mesiacov o vyhlásenia nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky vo vysielacom čase, v ktorom obvykle vysielala pôvodné filmové diela.

3. Ústavný súd Slovenskej republiky podľa čl. 127 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky priznáva sťažovateľovi A. F. za porušenie jeho základných práv primerané finančné zadosťučinenie 250.000 (slovom: dvestopäťdesiat tisíc) Slovenských korún. Slovenská televízia je povinná vyplatiť toto zadosťučinenie do dvoch mesiacov odo dňa vyhlásenia nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky v sídle Ústavného súdu Slovenskej republiky. Slovenská televízia platbu vykoná na číslo účtu, ktorý jej A. F. uvedie.

4. Sťažovateľovi priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v sume 7. 556 Sk, ktorú je Slovenská televízia povinná vyplatiť advokátovi JUDr. J. D. do dvoch mesiacov od vyhlásenia tohto nálezu v sídle Ústavného súdu Slovenskej republiky. Slovenská televízia platbu vykoná na číslo účtu, ktorý jej JUDr. J. D. uvedie.»

Ústavný súd požiadal STV pred predbežným prerokovaním sťažnosti podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), aby sa k nej vyjadrila. Urobila tak podaním z 19. decembra 2008, v ktorom navrhla odmietnuť sťažnosť v celom rozsahu ako zjavne neopodstatnenú zastávajúc názor, že z jej strany nedošlo k porušeniu označených práv sťažovateľa, pretože *„jej konanie nemôže naplňovať zákonom stanovené znaky cenzúry. Z uvedeného dôvodu nemožno žalovanej uložiť povinnosť, aby toto audiovizuálne dielo odvysielala, nakoľko právo na šírenie diela sťažovateľovi nevzniklo.“*. STV ďalej argumentuje tým, že aj keď nespochybňuje, že uzatvorila so sťažovateľom 15. decembra 1993 zmluvu, táto autorská zmluva je *„v celom obsahu zmluvou oprávňujúcou nie zaväzujúcou“*. Podľa STV obsah tejto zmluvy *„nestanovuje záväzok žalovanej AVD odvysielat’, takáto povinnosť z nej nevyplýva, nejde v danom prípade o zmluvu o šírení diela“*. STV ďalej tvrdí, že v danej veci ide o scenárnu zmluvu, za ktorú sťažovateľovi riadne vyplatila autorský honorár, čím získala licenciu na odvysielanie diela, ale povinnosť dielo odvysielat’ jej nevznikla.

V reakcii sťažovateľa na vyjadrenie STV, ktorá bola doručená ústavnému súdu 13. januára 2009, sťažovateľ odmietol v celom rozsahu jej argumentáciu poukazujúc na to, že sa nijako nedotkla ústavy, dohovoru a medzinárodného paktu ako prameňov práva, od ktorých odvíjal porušenie svojich základných, resp. ľudských práv. Sťažovateľ z vyjadrenia STV ďalej vyvodil, že pokiaľ sa v ňom vyskytujú tvrdenia *„právnej povahy, tam ako prameň práva pre svoju obranu použila zákon alebo zmluvný záväzok. Ponúka sa záver, že STV pokladá Ústavu SR aj relevantné medzinárodné dohovory za mimoprávne materiály azda politického významu, ktorých právnu záväznosť si ani neuvedomuje, nie to aby akceptovala svoju povinnosť správať sa v súlade s nimi.“*. Sťažovateľ zároveň odmietol aj s odvolaním sa na judikatúru ESĽP prípadné úvahy o právnej kvalifikácii neodvysielania diela ako legitímneho postupu STV z dôvodu predbežnej cenzúry. Argumentáciu sťažovateľa, že dielo obsahuje skrytú reklamu denníka Nový čas, sťažovateľ neakceptoval, označujúc ju za rýdzo účelovú a použitú iba z nedostatku vecnejších argumentov. K námietke STV, že dielo robí skrytú reklamu na viac druhov tovaru, sťažovateľ dôvodí

tým, že *«Predely deja v diele „L.“ reklamou sú paródiou na reklamu»*, a zároveň na podporu tohto názoru uvádza príklady. Ďalej pripomína, že v súvislosti s kvalifikáciou „reklamných predelov“ ako komerčného prejavu podliehajúcemu obmedzeniam zákona č. 147/2001 Z. z. o reklame v znení neskorších predpisov a zákona č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o retransmisii“) navrhol vykonať v konaní o sťažnosti dôkaz projekciou diela, čím by si ústavný súd mohol utvoriť vlastný úsudok o právnej relevancii vyjadrenia STV. Čo sa týka tvrdeného nesúhlasu sponzora diela s odvysielaním programu, je sťažovateľ presvedčený, že nedostatky zmluvy, ktorú uzatvorila STV so sponzorom, ho nemôžu *„zbaviť ochrany, ktorú mu poskytuje Ústava SR a namietané ustanovenia v sťažnosti označených medzinárodných dohovorov o ľudských právach“*. Napokon sťažovateľ nesúhlasí ani s tým dôvodom STV, že predmetné dielo nespĺňa povinnosť ustanovenú podľa § 38 ods. 3 zákona o retransmisii považujúc za celkom absurdné, že subjekt povinnosti označuje svoje protiprávne správanie za právne významnú skutočnosť, ktorá má legitimizovať porušenie jeho práv.

Podaním doručeným ústavnému súdu 20. augusta 2009 oboznámil sťažovateľ ústavný súd *„s niektorými ďalšími okolnosťami významnými pre konanie“*. Okrem iného ide o informáciu, že STV na objednávku zasiela žiadateľom za úhradu DVD s prepisom relácie audiovizuálneho diela, čo znamená, že dielo je STV rozširované. V súvislosti s tým sťažovateľ uviedol, že *«spôsob, akým to robí, nemožno hodnotiť ako rovnocenný a zameniteľný s verejným odvysielaním prostredníctvom STV 1 alebo STV 2. V okolnostiach prípadu predajom „prepisu relácie“ sa nerieši ani jedna z podstatných otázok ústavnej sťažnosti – nemení sa námietka sťažovateľa o zmarení prístupu do verejnoprávneho masmédiá a v celom rozsahu zachovaná zostáva aj námietka o porušení zákazu cenzúry.»*

Sťažovateľ doplnil naposledy svoju sťažnosť podaním doručeným ústavnému súdu 14. decembra 2009. Poukazuje v ňom na zmeny, ktoré nastali od *„udalosti“*, ktorá bola príčinou podania jeho sťažnosti, najmä na množstvo zmien týkajúcich sa prameňov práva vzťahujúcich sa na tento prípad. Ďalej predkladá argumenty, ktorými sleduje preukázanie včasnosti podania sťažnosti. Účelom konania o jeho sťažnosti pred ústavným súdom je

podľa neho preskúmať pôvodný dôvod odmietnutia odvysielať dielo, za ktorý STV označila „ochranu duševného zdravia národa“, a to z hľadiska jeho súladu s ústavou a kvalifikovanými medzinárodnými zmluvami, porušenie ktorých namieta. Sťažovateľ sa podrobne venuje aj splneniu zákonnej podmienky prípustnosti jeho sťažnosti z hľadiska § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde dospejúc k záveru, že „v okolnostiach prípadu nemal k dispozícii právny prostriedok, ktorý by mu zákon poskytoval na účinnú ochranu jeho slobody prejavu a základného práva rozširovať informácie“.

Za účelové považuje sťažovateľ tvrdenie STV, že zmluvu neuzavrela so zámerom ďalšieho šírenia sťažovateľovho diela, čo podľa neho odhaľuje aj ďalšie správanie STV, ktorá rozširuje jeho dielo distribúciou DVD nosičov za cenu podstatne vyššiu než je bežná cena iných diel zaznamenaných na DVD nosiči. Aj toto správanie STV nasvedčuje podľa názoru sťažovateľa tomu, že s ním uzavrela nielen zmluvu o realizácii audiovizuálneho diela, ale aj zmluvu zahrňujúcu jeho šírenie.

II.

O nedostatku právomoci ústavného súdu

Ústavný súd je podľa čl. 127 ods. 1 ústavy oprávnený konať o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ktorými namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd upravených buď v ústave, alebo v medzinárodnej zmluve o ľudských právach, pokiaľ o ich ochrane nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Táto ústavná a zákonná úprava konštituuje sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ako osobitný ústavný prostriedok ochrany základných práv a slobôd fyzických osôb alebo právnických osôb, ktorý nemožno zamieňať alebo ním nahrádzať riadne či mimoriadne

opravné prostriedky v inom type konaní (občianskom súdnom konaní, trestnom konaní a správnom konaní).

Vo všeobecnej rovine vyplýva rozsah právomocí ústavného súdu z princípu del'by moci, pričom ústavnému súdu ako nezávislému súdnemu orgánu ochrany ústavnosti zaradenému ústavou do moci súdnej (siedma hlava ústavy) prislúcha v rámci konania o s'ťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy výkon súdnej kontroly činnosti verejnej moci. Konanie o s'ťažnosti podľa uvedeného článku ústavy predstavuje jediný ústavný prostriedok priameho prístupu fyzických osôb a právnických osôb k ochrane ústavnosti poskytovanej ústavným súdom vo vz'ahu k základným ľudským právam a slobodám.

Podmienky konania ústavného súdu o s'ťažnostiach, ako aj ich zákonom predpísané náležitosti sú upravené v zákone o ústavnom súde, pričom nesplnenie niektorej z nich má za následok odmietnutie s'ťažnosti už pri jej predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Ústavný súd preto predbežne prerokoval s'ťažnosť s'ťažovateľa podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde skúmajúc, či neexistujú dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Podľa tohto ustanovenia návrhy, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy, návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Jednou zo základných ústavných a zákonných procesných podmienok nevyhnutných na to, aby ústavný súd mohol prijať s'ťažnosť na ďalšie konanie a následne o nej meritórne rozhodnúť, je právomoc ústavného súdu, ktorá sa nemôže v konaní o s'ťažnostiach opierať iba o čl. 124 ústavy, ale v súlade s princípom subsidiarity aj o splnenie ďalších základných predpokladov, ktoré sú vymedzené v ústave aj v zákone o ústavnom súde.

Podľa čl. 127 ústavy a § 49 zákona o ústavnom súde je daná právomoc ústavného súdu chrániť základné práva a slobody iba za splnenia predpokladu, že o tejto ochrane

nerozhoduje iný súd, teda že právna úprava takémuto základnému právu alebo slobode neposkytuje účinnú ochranu (I. ÚS 78/99). Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd preto nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich (I. ÚS 107/03).

Druhým predpokladom, ktorý musí byť zásadne splnený na konštatovanie o existencii právomoci ústavného súdu, je to, že sťažovateľ vyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na použitie ktorých je oprávnený podľa osobitných predpisov (§ 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

Súčasťou stabilnej judikatúry ústavného súdu je aj právny názor, podľa ktorého zmyslom a účelom princípu subsidiarity je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy, ktoré v občianskom súdnom konaní sú povinné vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti ultima ratio, inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásady uvedenej predovšetkým v čl. 127 ods. 1 ústavy a zopakovanej v § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05, I. ÚS 48/2010). Až v prípade, že nie je dosiahnutá náprava v systéme všeobecného súdnictva, môže sa uplatniť ochrana poskytovaná ústavným súdom, avšak iba v rozsahu limitovanom aspektom ústavnosti.

Inak povedané, ak sťažovateľ využil všetky jemu dostupné právne prostriedky súdnej a inej ochrany svojho základného práva alebo základnej slobody a nebol s ich uplatnením úspešný, môže predložiť – s použitím sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy – namietané

porušenie tohto práva alebo základnej slobody ústavnému súdu. K tomu treba dodať, že sťažovateľ nemá podľa ústavy a zákona o ústavnom súde a stabilizovanej judikatúry ústavného súdu na výber, ktorý z oboch ústavne existujúcich systémov súdnej ochrany využije, ale je povinný postupovať od súdnej ochrany poskytovanej všeobecnými súdmi k súdnej ochrane, na ktorú je kompetentný ústavný súd. Toto „poradie“ sa nedá sťažovateľom ovplyvniť a jeho vnútorná logika vychádza z toho, že aj všeobecné súdnictvo je zodpovedné za ochranu základných práv a slobôd na úrovni jeho právomocí [čl. 142 ods. 1 ústavy a § 1 a 7 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“)].

Ústavný súd nie je aj podľa svojej doterajšej judikatúry oprávnený a povinný poskytovať ochranu ústavnosti vo veciach, v ktorých sa sťažovateľ mohol domôcť ochrany v konaní pred všeobecným súdom vlastnými dovolenými a Občianskym súdnym poriadkom ustanovenými procesnými úkonmi (podobne napr. m. m. I. ÚS 85/97, II. ÚS 35/02, II. ÚS 78/02). Ak existuje taký všeobecný súd, ktorý v súlade so všeobecnou právomocou podľa čl. 142 ods. 1 ústavy má aj zákonom vymedzenú právomoc konať o ochrane konkrétneho základného práva alebo slobody, ústavný súd nie je zásadne oprávnený prijať sťažnosť na ďalšie konanie. Prijatiu takej sťažnosti bráni princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu vyjadrený v čl. 127 ods. 1 ústavy (II. ÚS 54/02).

Inými procesnými prostriedkami, ktoré zákon poskytuje fyzickým osobám a právnickým osobám na ochranu ich práv, sú okrem riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov bezpochyby aj tie, s uplatnením ktorých je spojené začatie súdneho konania (alebo tiež iného zákonom upraveného konania) vrátane žalôb, ktorými začínajú spory pred občianskoprávnym súdom.

Ochrana sťažovateľa iným súdom

Podľa čl. IV bodu 7 zmluvy vo veciach ňou osobitne neupravených platia ustanovenia zákona č. 35/1965 Zb. o literárnych, vedeckých a umeleckých dielach (autorský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „autorský zákon“), Občianskeho zákonníka a vykonávacích predpisov. Podľa § 53 ods. 1 autorského zákona platného a účinného v čase

uzatvorenia zmluvy, pokiaľ z ustanovení tohto zákona alebo z predpisov na jeho vykonanie nevyplýva niečo iné, spravuje sa právny vzťah autorov a výkonných umelcov, ktorý vznikol v súvislosti s vytvorením a použitím ich diel a výkonov, všeobecnými predpismi.

Podľa § 53 ods. 2 autorského zákona spory o nárokoch vyplývajúcich z tohto zákona rozhodujú súdy.

Pre úplnosť treba uviesť, že právny stav, týkajúci sa sporov o nároky vyplývajúce z autorských práv sa nezmenil ani po prijatí nových právnych úprav, najprv podľa § 44 zákona č. 383/1997 Z. z. autorský zákon a zákon, ktorým sa mení a dopĺňa Colný zákon v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 234/2000 Z. z. a teraz podľa § 56 zákona č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) v znení neskorších predpisov, hoci je zjavné, že pri ochrane nárokov zo zmluvy, ktorú sťažovateľ uzavrel s STV, by sa museli použiť ustanovenia hmotného práva platné v čase uzavierania tohto právneho úkonu.

Podľa § 7 ods. 1 OSP v znení účinnom ku dňu podania sťažnosti v občianskom súdnom konaní súdy prejednávajú a rozhodujú spory a iné právne veci, ktoré vyplývajú z občianskoprávných, pracovných, rodinných, obchodných a hospodárskych vzťahov, pokiaľ ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú o nich iné orgány.

Ochrana autorských diel a autorov sa poskytuje, ako to vyplýva z Občianskeho súdneho poriadku, v občianskoprávnom konaní a autor diela, autorské práva ktorého (vyplývajúce, či už zo zmluvy alebo zo všeobecne záväzných právnych predpisov) boli porušené, môže sa domáhať ich ochrany žalobou podanou na príslušnom súde. Ak sťažovateľ tvrdí, že zmluva zahŕňa v jeho prípade aj šírenie diela, potom v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s § 7 ods. 1 a § 79 ods. 1 OSP a podľa § 53 ods. 2 autorského zákona mal právo podať žalobu, právnym dôvodom ktorej by boli zmluvné ustanovenia o šírení diela, ako aj zodpovedajúce ustanovenia autorského zákona, a skutkovo sa taký právny dôvod žaloby mohol vymedziť tvrdením o cenzúre, ktorá zabránila šíreniu, resp. odvysielaniu diela. Takúto žalobu však sťažovateľ nikdy nepodal.

Z uvedeného vyplýva, že v danej veci ústavný súd nemá právomoc konať a rozhodovať o sťažnosti, lebo bez akýchkoľvek pochýb sa sťažovateľ mohol a musel domáhať ochrany svojich základných práv a slobôd v konaní pred všeobecným súdom.

Ústavný súd považuje za nevyhnutné sa venovať aj tvrdeniam sťažovateľa o existencii právomoci ústavného súdu a nadväzne na to aj jeho požiadavke uplatnenej podľa § 53 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

O tvrdeniach sťažovateľa o existencii právomoci ústavného súdu

V doplnení sťažnosti doručenom ústavnému súdu 14. decembra 2009 sa sťažovateľ podrobne venuje otázke splnenia zákonnej podmienky ustanovenej v § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde, ktorú môže ústavný súd podľa jeho názoru zvažovať aj v okolnostiach danej veci z hľadiska rozhodovania podľa § 25 zákona o ústavnom súde. V súvislosti s tým sťažovateľ vyslovil názor, že *„prostriedok podľa § 53 sa spája s formálnou podmienkou, aj s materiálnou podmienkou. Formálnou podmienkou je podmienka zákona, priznanie prostriedku v prameni práva so silou zákona. Materiálnou podmienkou je, aby prostriedok neslúžil na uspokojenie akéhokoľvek práva sťažovateľa, ale aby využitím daného prostriedku sťažovateľ mal možnosť dosiahnuť ochranu toho záujmu, o ktorého ochranu pred ústavným súdom sa uchádza.“*

Vo väzbe na to sťažovateľ uvažuje o troch možných alternatívach, a to, či:

„- nemal podať sťažnosť Rade Slovenskej televízie podľa § 8 ods. 1 písm. m) zákona o Slovenskej televízii, alebo sťažnosť adresovanú Rade pre vysielanie a retransmisiu podľa § 14a zákona o vysielaní a retransmisii, prípadne sťažnosť podľa zákona 152/1998 Z. z. o sťažnostiach,

- nemal podať žalobu proti nečinnosti orgánu verejnej správy, alebo

- nemal podať žalobu na všeobecný súd, aby sa domáhal rozhodnutia o zrušení zmluvy s STV.“

Vo vzťahu ku všetkým uvedeným variantom uvažovanej ochrany svojich práv dospel sťažovateľ po ich podrobnej analýze k záveru, že v jeho prípade nepredstavujú účinný prostriedok podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde, ktorý mal uplatniť na ochranu svojho právneho postavenia garantovaného ústavou pred podaním sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. O ďalších možnostiach domáhať sa ochrany svojich práv prostredníctvom všeobecného súdu sťažovateľ neuvažuje.

Sťažovateľ na jednej strane výslovne zdôrazňuje, že v okolnostiach daného prípadu nevy máha plnenie záväzku, ktorý STV prijala zmluvou, ale namieta porušenie svojich označených práv uchádzajúc sa o ochranu pred cenzúrou. V doplnení sťažnosti doručenom ústavnému súdu 14. decembra 2009 však uvádza:

„STV predstiera, že zmluvu neuzavrela za účelom šírenia sťažovateľovho diela jeho odvysielaním, ale neskorším vlastným správaním odhaľuje účelovosť tohto tvrdenia. STV rozširuje sťažovateľovo dielo distribúciou DVD nosičov so zvukovoobrazovým záznamom L. na žiadosť tretích osôb za cenu, ktorá je podstatne vyššia než cena, za akú sa v Slovenskej republike predávajú kópie filmových a hudobných diel zaznamenaných na DVD nosiči... Ak by sa STV nazdávala, že predaj DVD nosičov so záznamom L. nie je súčasťou zmluvy uzatvorenej so sťažovateľom, dopúšťala by sa protiprávneho konania, lebo by sa L. rozširovala v rozpore s Autorským zákonom. Aj na strane STV teda existuje správanie nasvedčujúce tomu, že STV uzavrela nielen zmluvu o realizácii audiovizuálneho diela L., ale aj zmluvu zahrňajúcu šírenie diela.“

Túto argumentáciu sťažovateľa nemožno prijať, pretože v jej obsahu úplne chýba odôvodnenie, na ktorom spočíva princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu v tomto prípade, t. j. zákonná možnosť podať žalobu o ochranu podľa § 53 ods. 2 autorského zákona, ktorý sa týka všetkých sporov (zákon ustanovuje o sporoch a neobmedzuje ich inak, než že ide o nároky podľa autorského zákona) o nároky vyplývajúce z tohto zákona a nielen zrušenia zmluvy s STV, resp. podľa nadväzujúcich nových právnych úprav autorských práv.

Dôvody hodné osobitného zreteľa podľa § 53 ods. 2 zákona o ústavnom súde

Pokiaľ sťažovateľ vyvodzuje použitie § 53 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavný súd neodmietne prijatie sťažnosti, aj keď sa nespĺnila podmienka podľa odseku 1, ak sťažovateľ preukáže, že túto podmienku nespĺnil z dôvodov hodných osobitného zreteľa, je potrebné uviesť, že v danom prípade nie je podmienka takéhoto spôsobu prijatia sťažnosti splnená.

Zo samotnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ proti namietanému zásahu do jeho práv zo strany STV neuplatnil pred podaním sťažnosti žiadny procesný prostriedok a aj tie prostriedky, ktoré mal k dispozícii, boli by podľa jeho právneho názoru neúčinné.

Dôvodom hodným osobitného zreteľa však nemôže byť len presvedčenie sťažovateľa, že právny prostriedok na ochranu jeho práv a oprávnených záujmov by nebol aj v prípade jeho použitia účinný, resp. úspešný. Takto by dôvody hodné osobitného zreteľa podľa § 53 ods. 2 zákona o ústavnom súde úplne záviseli od subjektívneho presvedčenia sťažovateľa. Účel tohto ustanovenia však sleduje skôr ospravedlnenie nedostatku podmienky podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde a prijatie sťažnosti na ďalšie konanie z hľadiska dôvodov, ktoré sa dajú aj určitým spôsobom objektivizovať, napríklad prostredníctvom stabilnej judikatúry všeobecných súdov.

V tomto prípade sa dá uviesť aj to, že sťažovateľ si pri snahe aplikovať § 53 ods. 2 zákona o ústavnom súde vnútorne odporuje. Najprv tvrdí, že existujúce právne prostriedky by boli neúčinné, takže ich nemusel využiť, ale vzápätí sa domáha výnimky podľa § 53 ods. 2 zákona o ústavnom súde, ktorá sa vzťahuje len na účinné právne prostriedky v zmysle § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde.

Z uvedených dôvodov ústavný súd v posudzovanom prípade pri predbežnom prerokovaní sťažnosti dospel k záveru, že je potrebné ju odmietnuť podľa § 25 ods. 2 v spojení s § 53 ods. 2 zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie.

Ústavný súd, aj keď sa predovšetkým so zreteľom na argumentáciu sťažovateľa venoval otázke základného významu, ktorým je existencia jeho právomoci, uvádza, že petit sťažnosti je zjavne neurčitý. Predovšetkým z neho nie je zrejmé, akým právoplatným rozhodnutím, opatrením, prípadne iným zásahom [§ 50 ods. 1 písm. b) zákona o ústavnom súde] malo dôjsť k porušeniu sťažovateľom označených práv. Právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah musí pritom sťažovateľ označiť spôsobom, akým sa evidujú alebo označujú podľa osobitných, spravidla procesnotechnických predpisov upravujúcich postupy porušovateľa základných práv alebo základných slobôd. V bode 1 návrhu na rozhodnutie vo veci samej sťažovateľ iba navrhuje, aby ústavný súd vyslovil porušenie jeho základného práva podľa čl. 26 ods. 2 v spojení s čl. 26 ods. 3 a 4 ústavy, práva podľa čl. 10 dohovoru a práva podľa čl. 19 ods. 2 v spojení s čl. 19 ods. 3 medzinárodného paktu bez akejkoľvek konkretizácie právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu, z ktorých vyvodzuje namietané porušenie týchto práv, čo logicky nachádza výraz v nedostatočnej a nejasnej formulácii vlastného sťažnostného návrhu (petitu). Uvedená skutočnosť umožňovala podľa názoru ústavného súdu odmietnuť sťažnosť aj z dôvodu nesplnenia zákonom predpísaných náležitostí (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Pretože sťažnosť bola odmietnutá, ústavný súd o ďalších nárokoch uplatnených v jej petite nerozhodoval.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

Košice 11. marca 2010